

Hans Miilbergi ilus roll

LAVAPEEGEL

Grigori Fridi mono-ooper «Van Goghi kirjad» RAT «Estonialt». Dirigent — Vello Pähn. Lavastaja — Neeme Kuningas (GITIS-e 1984. a. diplomand). Vincent van Gogh — Hans Miilberg. Kunstnik Eesti NSV teeneline kunstnik Jaak Vaus.

Mulle tundub ebaõiglane Neeme Kuninga ja Hans Miilbergi väga suure töö täielik mahavaikimine professionaalse kriitika poolt ning seepärast sõandangi jagada 1985. a. 4. veebruari etendusel tekkinud mõtteid.

Ooperi aluseks on valik Vincent van Goghi kirju oma venelane Theole. Need on kirjutatud van Goghi viimasel eluperioodil Arles'is ja Saint-Pauli kloostri, kus füüsiliselt kurnatud ja viimase võimaluseni üleskrüvitud närvidega kunstnik lõi oma eredaimad tööd.

Kavalehelt loeme: «Ta töötas sellepärast, et ei saanud maalimata jätta, sellepärast, et see vabastas ta hingepiinadest ja andis tegevust mõistusele. Ta sai läbi ilma naisteta, koduta, lasteta; ta sai elada armastuseta, sõpruseta ja terviseta; ta sai olla kindlustatuse tundeta, mugavuseta, toiduta; ta sai hakkama isegi ilma jumalata. Aga ta ei saanud läbi selle, mis oli suurem kui ta ise, mis oli ta elu — loominguvõime ja loomisdõmu-

ta». (Irving Stone «Elujanu»). Tõenäoliselt on noort lavastajat sägavalt puudutanud looja ning loomise eetilised probleemid.

Kuidas ja millise hinnaga sünnivad geniaalsed teosed? Kas tõesti looja isiksusega peavad kaasas käima elamata jäänud isiklik elu, materiaalne kitsikus, armastuse ning armastatu puudumine, vaimsed hälbepäevad jne.?

Baratõnski on öelnud: «Anne on käsk, seda tuleb järgida kõigest takistustest hoolimata.»

Või vabalt interpreteerides — anne on raske katsumus. Kui see on nii, siis meie utilitaarses ning ratsionaalses maailmas tõuseb looja hoopis erilisele kohale.

Ei julge just lausa maha teha G. Fridi muusikat «Van Goghi kirjadele», aga minu jaoks tundus see küll konstrueerituna, killustatuna ja kohati lausa illustriivsena.

N. Kuninga ees olid väga

● HANS MIILBERG — van Gogh.

GUNNAR VAIDLA foto

rasked ülesanded: sisuliselt — avada kirjanduslikkus alusmaterjalil peituv sägav-traagiline probleem, vormiliselt — leida nõrgavõitu muusikale loogiline lavaline lahendus. Ja lisaks veel žanriline komplitseeritus — mono-ooper! «Van Goghi kirjades»

puudub täiesti süžee tegevuslik järjepidevus. Lavastus ongi kol-laaz, mosaiik, kaleidoskoop Vincenti erinevatest palavikuliselt vahelduvatest seisunditest, mõtetest elu, surma, loomingu üle. Tundub, et lavastaja mõistis muusikalise materjali rabadust

ning püüdis võimalikult suure rõhu asetada laval toimuvale. Kuna lavastus ja õnnestunud kunstnikutöö ning näitleja-laulja lavaelu suudavad meid lõpuni kaasa haarata, siis ei jäägi aega muusika enese väärtuse(tuse) tajumiseks.

Noorel kogemusteta lavastajal võis teoreetiliselt paljugi selge olla, aga kuidas hoopis teise mängulaadiga harjunud lauljat-mängijat nii psühholoogilist kui tinglikku mängumaneeri valdama panna?

Kui ooperiteater võtab mingitel kaalutlustel oma mängukavva sellise mono-ooperi, siis peab ta kindel olema, et trupis on solist, kes lisaks suutlikkusele omandada nõudlikku vokaalpartiidi valdab ka piisavalt näitlejatehnikat. Baritonipõuda RAT «Estonias» küll ei ole, kuid ülalkirjeldatud omadustega lauljat on isegi sellest võimekast trupist raske leida.

Jääb üle ainult imetleda H. Miilbergi töökust, tahtet ning loojavaimu. Enne G. Fridi «Van Goghi kirju» teadsime H. Miilbergi ooperilauljana üsna hästi, kuigi tundub, et oma eredamad rollid oli ta siiski mänginud ooperites. H. Miilbergi van Gogh ei a l a b laval. Ma usun teda igas rollihetkes. Julgeksin öelda, et Vincenti osa on H. Miilbergi loomingus etapiline.

H. Miilberg on näitlejana jõudnud loominguläteteni, mis vaevavad ning panevad otsima igat tõelist kunstnikku.

Kaks noort andekat inimest said oma üllaske ülesandega hästi hakkama. Huvitav, mida nad veel suudaksid?

MARIKKA AVARAND